

بسمه تعالی

صور تجلسه

کمیته مشترک اکتشاف و معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران

ساعت شروع: ۱۰:۰۰ ساعت خاتمه: ۱۲:۰۰ تاریخ جلسه: ۱۹ خرداد ۱۴۰۳	محل تشکیل جلسه: خانه معدن ایران موضوع جلسه: • بررسی مسئولیت‌ها، چالش‌ها و راهکارهای تعامل با جامعه محلی در دوره اکتشاف معادن
حاضرین جلسه	
آقایان مهندس بهرامن، رئیس خانه معدن ایران، دکتر شعبانی، رئیس کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس رجبی، کارشناس اکتشاف تهیه و تولید مواد معدنی، دکتر صفری، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس اسماعیل‌پور، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، دکتر مجتهدی، مدیرعامل موسسه جوانان حافظ زمین، دکتر ورجاوند، موسسه جوانان حافظ زمین، مهندس راسخ، مدیر اکتشاف و توسعه معادن پایا، مهندس جلالی، مدیرعامل پارس گستران، مهندس محمدی، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس کامکار، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس ذوالفقاری، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس صدیق، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس عازم، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، خانم‌ها طاهره خارستانی، رئیس کمیته معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران، دکتر نفیسه آزاد، مدیر سرمایه‌گذاری صندوق سرمایه‌گذاری آن، مهندس شاهیده پور، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس والا، موسسه جوانان حافظ زمین، دکتر شهربافی، موسسه جوانان حافظ زمین، مهندس عادل، عضو کمیته، مهندس هجینی نژاد، عضو کمیته دانشجویی خانه معدن ایران.	
شرح جلسه	
سخنرانان پنل: آقای دکتر کوروش شعبانی، رئیس کمیته اکتشاف خانه معدن ایران خانم طاهره خارستانی، مشاور و مدرس مدیریت پایدار و مسئولانه سازمان خانم دکتر نفیسه آزاد، جامعه‌شناس آقای دکتر سید مهدی مجتهدی، انجمن جوانان حافظان زمین دکتر کوروش #شعبانی: مسئولیت اجتماعی از دیدگاه بنده به دو بخش تقسیم می‌شود: دیدگاه اول: آغاز کار معدنی یا صنایع معدنی، منافعی را برای منطقه به‌صورت ذاتی به همراه خواهد داشت و طبیعتاً به مردم محلی در منطقه معدن خواهد رسید. ذات معدن‌کاری به‌صورت مستقیم باعث رونق مناطق معدنی و سطح زندگی مردم منطقه می‌شود؛ همچنین این منافع در ظرفیت‌های قانونی دیده شده است؛ مثلاً بر اساس تبصره ۶ ماده ۱۴ قانون معادن دولت مکلف است، پانزده درصد (۱۵٪) از حقوق دولتی	

بسمه تعالی

صور تجلسه

کمیته مشترک اکتشاف و معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران

وصولی از معدن را به اعتبارات همان استان اضافه کند، به طوری که تمام اعتبار یاد شده، جهت ایجاد زیرساخت، رفاه و توسعه شهرستان با اولویت منطقه‌ای که معدن در آن واقع شده، اختصاص یابد.

دیدگاه دوم: در کنار فعالیت‌هایی که بنگاه اقتصادی انجام می‌دهد و فارغ از منافع ذاتی مجموعه‌های صنعتی و معدنی برای منطقه، می‌بایست برنامه‌هایی برای ارتقای سطح زندگی در منطقه جغرافیایی که طرح اقتصادی در آن اجرا می‌شود را انجام داده و باعث رونق در سطح زندگی منطقه گردند.

سرمایه‌گذاری‌هایی که توسط یک بنگاه اقتصادی معدنی انجام می‌گردد؛ خصوصاً در معدنی که در مناطق محروم واقع شده‌اند، منفعت متقابل برای سرمایه‌گذار و مردم منطقه دارد؛ چون معدن و صنایع معدنی به نیروی کار نیاز دارد و برای افراد محلی هم رفاه ایجاد می‌شود. معدن عموماً در مناطق دوردست و کمتر برخوردار واقع شده‌اند و به واسطه ذات معدن و معدنی‌کاری، امنیت، بهداشت، اشتغال پایدار و توسعه به مفهوم عام و غیره به صورت طبیعی همراه با فعالیت معدنی‌کاری به آن مناطق منتقل خواهد شد.

ذکر یک نکته خالی از لطف نیست و آن اینکه، منافع فعالیت‌های معدنی به صورت طبیعی به منطقه وقوع طرح می‌رسد که این می‌تواند بخشی از مسئولیت اجتماعی هر یک از سرمایه‌گذارها به حساب آید، باید گفت سرمایه‌گذاری منجر به اشتغال‌زایی در مناطق شهری یا مناطق محرومی که معدن در آن هست، اصلاً قابل مقایسه نیست؛ زیرا در مناطق معدنی که معمولاً کمتر برخوردار هستند، هزینه سرمایه‌گذاری و ریسک آن بسیار بیشتر از یک کار اقتصادی؛ مثلاً در یک شهرک صنعتی با امکانات ویژه است؛ این پر هزینه و پر ریسک بودن بایستی توسط جامعه محلی مورد توجه قرار گیرد.

بحث بعدی در راستای مسئولیت اجتماعی این است که معدن‌کار مهندس باید حامی محیط‌زیست باشد؛ چون یکی از چالش‌هایی که معدن‌کاران و مردم محلی دارند، مسائل محیطی و تغییراتی است که معدنی‌کاری در محیط به وجود می‌آورد و باید این مسائل به حداقل برسد؛ البته در توضیح عرض کنم که معدن‌کار مهندس که بر مبنای اصول فنی و مهندسی کار می‌کند، نمی‌تواند به مسائل زیست‌محیطی بی‌توجه باشد و معمولاً در اغلب معدن توجه ویژه‌ای به این مسائل می‌شود.

در خاتمه باید گفت در منطقه‌ای که معدن در آن قرار دارد، معدن‌کار و مردم منطقه عملکردشان مستقیماً بر روی یکدیگر اثرگذار خواهد بود. در صورتی که معدن‌کار فقط به دنبال بهره اقتصادی و بهبود شرایط مالی برای خود باشد، حتماً دچار چالش خواهد شد؛ اما اگر به بهبود بخشیدن سطح رفاه مردم منطقه در کنار فعالیت اقتصادی فکر کند، همراهی آنان را نیز بیشتر از پیش خواهد داشت؛ البته مردم منطقه نیز باید به مزایای ذاتی معدنی‌کاری شامل اشتغال پایدار، بهداشت، سطح دانش، امنیت و غیره که همراه خود خواهد آورد نیز فکر کنند و هر دو حامی یکدیگر باشند.

خانم #خارستانی:

سلام مجدد عرض می‌کنم و از بزرگواران به دلیل قبول دعوت تشکر می‌کنم و امیدوارم بتوانیم از تجربیات آنها در حوزه اجرایی بهره‌مند شویم.

قبل از اینکه به صورت متمرکز به موضوعی در حوزه تعامل معدن با جامعه پیرامونی به‌ویژه در مراحل اکتشاف چه اقتضائاتی دارد یک شفافیت و یا هم‌زمانی ایجاد کنیم درباره اینکه مسئولیت اجتماعی شرکت را چگونه می‌بینیم، ما در کمیته معدن جامعه و مسئولیت اجتماعی به این جمع‌بندی رسیدیم که شاید یکی از مهم‌ترین مسائلی است که مسئولیت اجتماعی شرکتی چگونه دیده می‌شود و چه تعریفی از آن وجود دارد؟ و چه انتظاراتی از سمت ذی‌نفعان مختلف پیش می‌آید؟

آنچه که من از صحبت‌های آقای دکتر شعبانی می‌توانم بگویم که متبلور می‌شود این است که متناسب با هر فعالیت اقتصادی و هر فعالیتی که مرتبط با تولید ارائه خدمات و کسب‌وکار هست یک سری تبعات و پیامدهایی ایجاد می‌شود به صورت سنتی یا پیامدهای و تأثیرات را با جنبه‌های فنی مالی و اقتصادی می‌دیدیم، به تدریج جنبه کارکنان بهره‌وری در سازمان به میان آمده، بعد از آن موج‌هایی در رابطه با مسائل محیط زیستی و الان در ارتباط با جوامع پیرامونی. پس فکر می‌کنم ما در خصوص این موضوع همگی اتفاق نظر داریم که هر کسب‌وکاری علاوه بر اینکه دارای تأثیرات و پیامدهایی در حوزه‌های اقتصادی است دارای رد پای در حوزه محیط‌زیست و رد پای در حوزه انسان و جامعه

بسمه تعالی

صور تجلسه

کمیته مشترک اکتشاف و معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران

هم هست و این نگاه به بودن کسب‌وکار با این رویکرد است که به ما این دید را می‌دهد که بایستی یک سازمان را به‌عنوان کل یکپارچه ببینیم (یک مجموعه تولید و یک مجموعه ارائه خدمات)، شاید خیلی راحت بگویم که ما وقتی با دوستان صحبت می‌کنیم در رابطه با اینکه مسئولیت اجتماعی شرکتی را چگونه می‌بینیم اولین سؤالی که به ذهن می‌آید این است که مسئولیت اجتماعی شرکتی چه چیزی نیست؟! تعبیر ساده‌سازی شده و ابتدایی‌ترین حالت آن است که بگوییم برای مثال مردم درمانگاه ندارند، اینجا درمانگاه بسازید و یا خدمات رایگان پزشکی بدهید و یا اسپانسر یک باشگاه ورزشی شوید و غیره. چرا می‌گوییم این‌ها استیج اول است؟ و یا حتی پایه‌ای است که خیلی وقت‌ها با رویکرد یک حس انسان‌دوستانه و نیک‌اندیشی فردی مدیران سازمان‌ها قبول می‌کنند که به این مسیر بیایند به دلیل اینکه سازمان‌ها را دارای مأموریتی متناسب با ماهیت فعالیتشان تعریف می‌کنیم و می‌بینیم. ما می‌گوییم در عرصه توسعه پایدار فعالان مختلفی هستند، دولت‌ها وجود دارند نهادهای مدنی وجود دارند، سازمان‌های بین‌المللی و صنعت و خدمات وجود دارد و هر کدام مأموریتی دارند، قرار نیست یک کسب‌وکار به‌جای سازمان بهزیستی عمل کند، به‌جای سازمان محیط‌زیست و یا سازمان امور اجتماعی عمل کند و یا به‌جای بقیه وزارتخانه‌ها عمل کند؛ اما قرار است یک کسب‌وکار یک صنعتگر به‌مثابه یک سازمانی که دارای پیامدها و تبعات مختلفی مرتبط با جنبه‌های فعالیت تولیدی اقتصادی ارائه خدمت و کالایش است تبعات و پیامدها و تأثیرات فعالیت خودش را جدی‌تر و کامل‌تر به رسمیت بشناسد؛ اینجاست که نگاه ما از دریچه مدیریت سازمان است.

ما باید به‌عنوان یک فعالیت اجتماعی و فعالیت محیط زیستی فعالیت نمی‌کنیم، داریم این کلام را روی میز می‌آوریم این رویکرد را می‌آوریم که مسئولیت اجتماعی شرکتی معادل مدیریت پایدار مسئولانه سازمان است. یک رویکرد مدیریتی بالغانه‌تر است، باعث ایجاد ارزش است هم برای سازمان به شکل‌های مختلف مالی و غیرمالی می‌شود. آقای دکتر واقعاً مثال‌های خوبی زدند یک معدن شروع می‌کند در یک منطقه دورافتاده کار می‌کند، مردم آنجا که بومی هستند، برایشان اشتغال ایجاد می‌شود و کار می‌کنند علاوه بر حفظ چرخه مالی در آن جامعه محلی تقویت اقتصاد محلی پایداری زندگی در آن جامعه کوچک آن کسب‌وکار هم یک ریسک‌هایی از روی دوشش برداشته می‌شود؛ مثل سختی دسترسی به نیروی کار مثل اینکه خیالش راحت است در یک بازه زمانی چندین ساله مهاجرت و یا جابه‌جایی کارگر ندارد، اینکه خود آن جامعه پیرامونی حافظ امنیت سرمایه‌گذاری می‌شود که در آن منطقه صورت گرفته، پس ما بستر مدیریت پایدار و مسئولانه سازمان را یک بستری می‌بینیم که باید ببینیم ارزش هر کدام از کسانی که کسب‌وکار ما با آنها در ارتباط هستند، می‌توانیم خلق کنیم و اینجا مأموریت اصلی ما چیست؟ تولید پایدار و مسئولانه متناسب با آن اگر کسب‌وکار من باعث تخریب محیط‌زیست است یا باعث آلودگی آن است به دلیل اینکه پیامد کسب‌وکار من می‌بایست پای آن بایستیم و پاسخگو باشیم و احساس مسئولیت کنیم.

اگر کسب‌وکار من در آن جامعه ورود کرده و قطعاً دارای تأثیراتی شده است؛ حتی ممکن است در آداب و رسوم و سبک زندگی آن مردم مداخلاتی ایجاد کرده باشد؛ چون تأثیر مرتبط با کسب‌وکار است ورود می‌کنم، این تأکید خیلی مهمی است که من دارم حتی این تعریف در استاندارد مسئولیت اجتماعی که در کشور ما تحت عنوان استاندارد ملی مسئولیت اجتماعی خیر همگانی به آن اشاره شده کاملاً با رویکرد مدیریتی سازمان است، می‌بایست تأثیرات را ببینیم تصمیماتی که مدیران می‌گیرند و عملکرد و عملیاتی که وجود دارد، خواه در بطن توسعه پایدار باشد انتظارات ذی‌نفع آن را ببینیم در جنبه‌های مختلف سازمان یکپارچه کنیم و آنچه که من همیشه به‌عنوان یک کلیدواژه به آن اشاره می‌کنم، مسئولیت اجتماعی شرکتی به این معنا نیست که ما پول در بیاوریم و با پولمان کسب‌وکار خوب انجام دهیم، به معنای آن است که ما تأثیرات اقتصادی اجتماعی و زیست‌محیطی کسب و کارمان را به رسمیت بشناسیم با نگاه در مدیریت سازمان آنها را کاهش دهیم و یا حذف کنیم و یا از ایجادشان پیشگیری کنیم.

و وقتی که این رویکرد را داشته باشیم در این استاندارد ۷ موضوع کلیدی به آن اشاره شده که در دایره مدیریت پایدار مسئولانه سازمان قرار می‌گیرد.

حکمرانی سازمانی، اصطلاحاتی که در حاکمیت شرکتی است مسئولیت هیئت‌مدیره و مدیرعامل مشخص می‌شود مسئولیتشان در قبال کارگزارانشان انتصاباتی که دارند، حقوق و مزایایی که می‌دهند، بحث‌های مرتبط با حقوق بشر بحث‌های مرتبط با نیروی کار ایمنی و بهداشت آنها که یکی از دغدغه‌ها و مسائل مهم در صنعت معدن کاری است، آموزش، توانمندسازی، جبران خدمات، تبعات زیست‌محیطی مسئولیت‌هایی

بسمه تعالی

صور تجلسه

کمیته مشترک اکتشاف و معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران

تأثیراتی صنعتی بر محیط‌زیست و مسئولیت‌های داوطلبانه‌ای که می‌تواند آن صنعت در قبال محیط‌زیست و حفاظت از آن داشته باشد، تجارت منصفانه، بحث‌های مرتبط با تعامل با مشتریان و مصرف‌کنندگان و جلب مشارکت با جامعه محلی.

یک جمله آخر این است که هدفم این بود که این بستر گفتگوی امروز را با هم تفکیک شفافی از حوزه‌هایی که می‌خواهیم به آن بپردازیم داشته باشیم در تعامل با جامعه محلی منطق و اصل بر این است که همان‌طور که در حوزه محیط‌زیست و اقتصادی ارزیابی تأثیرات مرتبط را داریم؛ اگر هم می‌خواهیم با جامعه پیرامونی خودمان وارد تعامل شویم اول مطالعه اجتماعی را به رسمیت بشناسیم، ببینیم که چه تأثیراتی کسب‌وکار ما داشته خلق و خوی این قوم چیست؟ عادات رفتاری، عادات کاری فرهنگی آنها چیست؟ انتظارات آنها از فرزندپروری، انتظارات آنها از نهاد خانواده و نهاد کار و سازمان چیست؟

آیا ما می‌توانیم ورود کنیم؟

گاهی اوقات بهتر است ورود نکنیم؛ چون عواقب زیادی دارد تا با مداخلات مقطعی و مداخلات یک‌طرفه یک مرز ایجاد می‌شود. جایی که پیامدها و تبعات به وجود آمده است، برای جبران‌شان، قانون‌گذار به واسطه حمایت‌هایی که دارد تلاش می‌کند که آنها را با مشوق‌ها و معافیت‌ها تشویق کند.

البته گاهی اوقات در یک جامعه‌ای عالم مشترک بشری وجود دارد، آنجاست که باز هم با به رسمیت‌شناختن فعالیت تسهیلگری اجتماعی و همکاری و مشارکت جستن از جامعه محلی قدم پیش می‌گذاریم؛ برای اینکه کمک کنیم و فقر آن را کاهش دهیم (فقر اقتصادی، فقر آموزش و فقر سلامت)

امیدوارم در گفتگویی که در این پنل در خدمت دوستان بزرگوار هستیم، بتوانیم روی این حوزه آخر، اینکه تعامل صنعت معدن کاری با جامعه پیرامونی می‌تواند در چه ساختار و چه شکلی باشد و چه فرصت‌هایی در بطن آنها هست؟ مسئولیت معدن‌کاران در زمان اکتشاف در این موضوع چیست؟ نوع نگاه اگر تغییر کند از نگاه بالا به پایین و دستوری به نگاه حسن هم‌جواری تغییر کند و تعاملاتی که از سمت جامعه به سمت ما می‌آید متفاوت است. من می‌خواهم دعوت کنم که جناب آقای دکتر مجتهدزاده سرکار خانم دکتر نفیسه آزاد در خصوص جنبه‌های ارتباطی این موضوع با جامعه پیرامونی، برای ما صحبت کنند. در هر صورت ما محیط‌زیست را هم در scale جامعه محلی به عنوان یک داشته که بر زیست انسان در آنجا تأثیر مستقیم دارد T می‌بینیم و حالا از زاویه دید تأثیرات صنعتی کمی جنس‌شان متفاوت است. دکتر #مجتهدی:

ساماندهی نحوه ارتباط معدن‌کاران و جوامع محلی از ابتدا تا انتهای فعالیت معادن موضوعی کلیدی، چندرشته‌ای و میان‌رشته‌ای است که توجه ویژه می‌طلبد.

چالش‌های پیشروی معدن‌کاران و جامعه محلی در مرحله اکتشاف معدن

مرحله اکتشاف معدن، گام نخست و پیش‌نیاز سایر مراحل بهره‌برداری از معدن است، لذا ارتباط صحیح با جامعه محلی در این فاز می‌تواند تعیین‌کننده نحوه پیش برد فرایند معدن کاری در ارتباط با جامعه محلی در سایر مراحل نیز باشد؛ بنابراین لازم است تمام سؤالاتی که برای جامعه محلی نسبت به انجام فعالیت معدنی در این مرحله پیش می‌آید، پاسخ داده شود، هرچند این سؤالات مربوط به مرحله اکتشاف نباشد، از جمله:

۱. منافع معدن برای منطقه ما چه خواهد بود؟
۲. آیا ممکن است فعالیت معدنی باعث از بین رفتن برخی مزیت‌های محلی منطقه شود؟
۳. معدن تا چه حد می‌تواند در وضعیت اقتصادی و رفاهی و ایجاد اشتغال موثر باشد؟
۴. پس از تعطیلی معدن و به پایان رسیدن منابع مورد نظر، چه برنامه‌هایی برای ترمیم وضعیت طبیعی منطقه و جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی حاصل از بیکاری کارگران معدن، وجود دارد؟

نادیده‌گرفتن، بی‌اطلاعی و عدم مشارکت جامعه محلی در برنامه‌ریزی انجام شده جهت اکتشاف معدن در منطقه و مواجهه یکباره جامعه با گروه‌های مجری اکتشاف، ممکن است باعث سوءبرداشت جامعه محلی نسبت به فعالیت‌های در دست اقدام شود که واکنش‌های متفاوتی را

بسمه تعالی

صور تجلسه

کمیته مشترک اکتشاف و معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران

از سوی ایشان نه تنها در اجرای مرحله اکتشاف، بلکه در سایر مراحل نیز در برخورد داشت و ممکن است باعث ناامیدی کامل جامعه نسبت به مجریان، احساس ناراحتی از احتمال برداشت و تخریب منابع و یا ممانعت از انجام فعالیت مجری در مرحله اکتشاف شود بنابراین اطلاع رسانی و مشورت با جامعه محلی در خصوص برنامه انجام فعالیت های اکتشافی، می بایست مورد نظر معدن کاران در مراحل اولیه فعالیت در هر منطقه معدنی باشد. همراه شدن جامعه هدف با کارشناسان اکتشاف معدن می تواند به بررسی اثرات حاصل از انجام فعالیت های اکتشافی بر محیط نیز کمک کند، و به این صورت مدیران شرکت معدنی می توانند اثراتی مانند آلودگی آب و خاک، آسیب به زیستگاه های طبیعی و تغییر در فرهنگ و سبک زندگی محلی را به نحو بهتر و کامل تری مورد بررسی قرار دهند.

اقدامات پیشنهادی در ارتباط با جامعه محلی در مرحله اکتشاف معدن

۱- تهیه سند اطلاع رسانی پروژه به جامعه محلی

با کمک گرفتن از علوم اجتماعی خصوصا کارشناسان مجرب در زمینه جامعه شناسی و مردم شناسی روستایی، ضمن ورود صحیح به روستا، نسبت به شناخت وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستا و در نهایت تهیه سند اطلاع رسانی در خصوص فعالیت های مورد نظر، و رفع نگرانی های جامعه محلی اقدام نمود.

۲- ایجاد زمینه مشارکت جامعه محلی در فرآیند اکتشاف معدن باعث افزایش شفافیت، پاسخگویی و اعتماد بین شرکت معدنی و جامعه می شود و این ویژگی ها می توانند به تسهیل اجرای فعالیت های معدنی در سایر مراحل، خصوصا استخراج و بهره برداری کنند.

۳- بررسی و ارزیابی دقیق تأثیرات محتمل فعالیت های اکتشافی بر محیط زیست و جامعه محلی و مشخص کردن نحوه جبران خسارات احتمالی به جامعه محلی در این مرحله

دکتر نفیسه #آزاد:

سلام عرض می کنم خدمت همه دوستان من نفیسه آزاد هستم، یک مهندس هستم که جامعه شناسی خوانده و و الان مدیر سرمایه گذاری صندوق «آن» هستم که زیر مجموعه هلدینگ زرین است.

با جمع بندی های خود به این نتیجه رسیدم که در این جلسه بگویم که پذیریم که ما داریم در یک دنیای متفاوت زندگی می کنیم، معدن داشتن و معدن کاری کردن از قدیمی ترین و یکی از سریع ترین مداخلاتی است که بشر در محیط اطرافش انجام می دهد، ما بعد از آن فرآوری را یاد گرفتیم در انقلاب صنعتی.

اولین مداخله ای که در محیط اطرافمان کردیم این بود که معدن را پیدا کنیم و اکتشاف کنیم و استخراج کنیم؛ ولی نه به شیوه های امروز. ولی دنیا با سرعت تغییرات زیاد و زیاده تری کرده به نسبت گذر زمان و متأسفانه من می خواهم بگویم که به عنوان کسی که خودم را عضوی از این جامعه ای که در حوزه معدن کار می کند می دانم خیلی آن رویکرد و آن شکل در واقع برخورد با محیط تغییری نکرده است.

در گزارشی که مطالعه کردم با موضوع پیمایش هایی که هر سال حساسیت جوامع را نسبت به مسئولیت پذیری اجتماعی بنگاه ها می سنجند، که این گزارش مربوط به ۲۰۱۹ بود، گزارش ۲۰۲۳ منتشر شده ولی قابلیت دسترسی نداشت و خیلی تفاوتی نکرده است، از دلایلی که دارد که چرا بین ۲۰۱۹ و ۲۰۲۳ تغییر و تفاوتی آنچنان وجود ندارد.

روز به روز بر تعداد افرادی در جامعه که با بنگاهی که با آن طرف هستند و مسئولیت پذیری اجتماعی را رعایت می کند یا خیر افزوده می شود. فرض کنید که مشتری و یا نیروی کار من و جامعه اطراف من کم کم این حساسیت برایش به وجود آمده و ما امروزه در دنیایی زندگی می کنیم که این حساسیت برایش به وجود آمده که شما چه تصمیمات اجتماعی می گیرید؟ و چه تصمیمات سیاسی می گیرید؟ چه تصمیماتی در قبال محیط زیست می گیرید؟ این جامعه، جامعه ۵۰ سال پیش نیست.

به دلایل مختلفی که اینجا بحث ما نیست، می گوید که ۷۷ درصد انسان ها در جامعه ای مثل آمریکا برایشان مهم است که آن کمپانی که با آن طرف هستند تصمیماتشان را چگونه می گیرند؟

هنوز ۲۵ درصد آن جامعه موضوع را با جدیت دنبال می کنند که قطع همکاری یا قطع خرید می کند از بنگاهی که احساس کند که مداخلاتش در محیط اطراف مسئولانه نیست.

ما اینچنین مطالعاتی در ایران نداریم و معدن هم قرار نیست که محصول و کالایش را به جامعه ببرد در فروشگاهی بفروشد، جامعه‌ای که در اطرافش وجود دارد جامعه‌ای است که در حال تغییر است.

مسئولیت اجتماعی خیریه نیست، در دنیایی که هر روز با چالش‌های جدید روبرو می‌شویم، مسئولیت اجتماعی یک انتخاب نیست، بلکه یک ضرورت است.

دلیل روی آوردن عموم سازمان‌ها به افراد فرودست برای مسئولیت اجتماعی خودشان این است و دقیقاً به شکل خیریه‌ای که می‌گوید، من نیازهای اساسی تو را برآورده می‌کنم بدون اینکه هیچ توسعه‌ای در آن باشد، سعی می‌کند آن کار را نکنند. تفاوت بزرگ مسئولیت اجتماعی و خیریه این است که مسئولیت‌پذیری اجتماعی، پولی نیست که شما به خیرات می‌دهید، پولی است که باید بازگشت داشته باشد، بازگشت یا اجتماعی یا اقتصادی است یا محیط زیستی؛ یعنی اینکه من این پول را می‌دهم یا بازگشت اقتصادی دارد؛ یعنی کمک به توسعه جامعه و توسعه اقتصادی می‌کند یا بازگشت اجتماعی دارد که جامعه آرامش بهتری پیدا می‌کند و آسویی در این جامعه از بین می‌رود و توسعه مهارتی و دانشی اتفاق می‌افتد، توسعه مهارت‌های زندگی اتفاق می‌افتد. مسئولیت اجتماعی پولی نیست که همین‌طوری می‌دهید و از دست برود؛ برای اینکه یک نفر یک وعده غذا بخورد یا مثلاً یک لباس بپوشد، مسئولیت اجتماعی پولی است که هزینه و یا کاری است که شما انجام می‌دهید و در واقع بایستی آن را محاسبه کنید، عین پولی که سرمایه‌گذاری می‌کنید، باید آن را محاسبه کنید که آیا بازگشت محیط زیستی یا بازگشت اجتماعی و یا بازگشت اقتصادی آن ارزش آن را داشته نسبت به کاری که آن را انجام داده‌اید؟ این تخمین به شما کمک می‌کند در مراحل بعدی سرمایه‌گذاری بهتری انجام دهید. درست عین سرمایه‌گذاری، این موارد قابل محاسبه است؛ بنابراین این دو کاملاً از هم جدا و متفاوت هستند.

مهندس #بهرامن :

متشکرم، جلسه بسیار خوبی بود و موضوع دستور جلسه اکتشاف و مسئولیت اجتماعی بحث اینکه امروز چند درصد اکتشاف انجام شده و چند درصد نشده اینها مبانی است که بحث علمی و فنی خودش را دارد. ما اول راه هستیم؛ اما چه کار باید انجام دهیم که در مورد مسائلی که امروز با آنها روبرو هستیم؟

آیا باید جوامع محلی را بازی بدهیم و یا ندهیم؟ آیا باید بیاییم قبلش نظرسنجی انجام دهیم و طبق آن عمل کنیم؟ بخش معدن و ذخایر معدنی در تمام دنیا یک شرایط و ویژگی‌های خاصی دارد. به دلیل اینکه خودش یک ثروت است، برای همین برای آن قانون خاصی تعریف کردند. چرا این قانون را گذاشتند؟ چون باید تابع یک سری اصول و چهارچوب‌ها برای استفاده از این ثروت باشند. ما در سال ۱۳۱۷ وقتی که اولین قانون معادن شکل گرفت در آن مقطع مسائل زیست‌محیطی را نیز در نظر گرفتیم، ما قانون اتریش را کپی گرفته بودیم و نیامدیم که قانون را ابداع کنیم؛ چون بلد نبودیم. در سال ۱۳۳۶ به دلیل اینکه دنیا در این مسئله سخت‌گیرانه‌تر شد ایران هم قانون را تغییر داد. برمی‌گردیم به آخرین قانون، قانون ۷۷ که مصوبه در سال ۱۳۹۰ انجام شد. در آن سال اصلاحیه‌های مناسبی انجام شد، چرا در سال ۱۳۹۰ گفت ۱۵ درصد را بدهیم؟ همان بحثی که آقای دکتر شعبانی کردند، نگاه آن فقط این بود که جوامع محلی را از اتفاقاتی که در حول و حوش خودش اتفاق می‌افتد راضی کنند. چون کسی نمی‌پذیرد در حول و حوش زندگی‌اش تخریب اتفاق بیفتد. پس نگاه کنید قانون چقدر در این زمینه هوشمند بوده، بخش حکمرانی یک وظیفه دارد و بخش اجرایی یک وظیفه که ذینفعان بنگاهی آنها هم یک وظیفه دارند. وظیفه ما به روز کردن مبانی بنگاه داری از نگاه استانداردها و تکنولوژی‌ها است.

دولت هم باتوجه به وظایفی که برای آن تعریف شده اگر عمل کند ما امروز نباید ناراضی داشته باشیم ولی داریم. اما سهم ما چه است اینکه خوب عمل کنیم و خوب کارمان را انجام دهیم. در آینده نه‌چندان دور ما مجبوریم تولیدات را در زنجیره بخش معدن تابع استانداردهای جهانی انجام دهیم که رعایت‌های زیست‌محیطی یکی از فاکتورهای آن است همین تبصره ۵ ماده ۱۴ قانون که آقای دکتر شعبانی توضیح دادند در سال گذشته، ما آمدم آن را آنالیز کردیم فقط در جهت اینکه بخش معدن از مشوقی که امروز برایش تعریف شده استفاده کند، نه صرفاً صیانت از محیط‌زیست بلکه ارتقای سطح استانداردها در همه بخش‌ها، از آموزش منابع انسانی گرفته تا به‌کارگیری تکنولوژی‌های روز و استفاده از ماشین‌آلات معدنی.

بسمه تعالی

صور تجلسه

کمیته مشترک اکتشاف و معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران

خوشبختانه ما با داشتن قانون می‌توانیم مسیر را خوب هدایت کنیم؛ اما سهم ما با سهم حکمران در بخش معدن کاملاً متفاوت است. من نمی‌توانم سهم حکمران را انجام دهم؛ اما سهم خودم را باید ادا کنم. ما درد و دل‌ها را باید تبدیل به نسخه کنیم این نسخه نه اینکه برای خودمان لازم‌الاجرا باشد باید برای حاکمیت و حکمران در بخش معدن هم قابل اجرا باشد؛ لذا برداشت من از این جلسه خوبی که برای خودتان انتخاب کرده بودید، این است که می‌توانیم یک مطالبه‌گری قوی از خودمان و آن سیاست‌گذار کلانی که در این بخش وجود دارد انجام دهیم. فراموش نکنیم بخش فرآوری در بخش معدن خطر آسیب‌پذیری‌اش به مراتب بالاتر از بخش معدن در فاز یک است.

مهندس#رجبی:

در خصوص مسئولیت اجتماعی در امر اکتشاف الان ما یک مورد خوب بخواهیم به آن اشاره کنیم در خصوص صرفاً تعامل اهالی منطقه که در آن انجام می‌شود. ما الان همه برگردیم به دید ۲۰ سال قبل در خراسان جنوبی عملاً معدن‌کاری امکان‌پذیر نبود، الان شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران و ایمیدرو بالای ۱۰۰ محدوده اکتشافی فعال در خود استان دارند که در هر جا می‌رویم برای شروع کار خود اهالی پیش‌گام هستند؛ چرا؟ چون ثمراتش را دیدند. حالا اشتغال کمترینش می‌تواند باشد، کمک به معیشت منطقه، امنیتی که در استان ایجاد شده. این تأثیری است که معدن در آنجا گذاشته و اجتناب‌ناپذیر هم است.

حالا ما استان‌هایی که فکر می‌کنیم توسعه‌یافته‌تر هستند نسبت به این استان‌ها این مشکلات را داریم مثل خراسان رضوی، مرکزی، آذربایجان شرقی، زنجان. وقتی این استان‌ها را اسامی‌شان را کنار هم بگذاریم توسعه‌یافته‌تر از خراسان جنوبی هستند؛ ولی این اتفاق هیچ‌وقت برایشان نیفتاده است چرا چون در معدن هیچ‌وقت هیچ رسانه‌ای نبوده که بیايد و آگاه‌سازی صرفاً معدنی انجام دهد ما هیچ تبلیغاتی در شبکه‌های اجتماعی و تلویزیون در خصوص معدن نمی‌بینیم. اول باید عموم جامعه بشناسند که بپذیرند بعد ما بیایم روی مسئولیت اجتماعی فوکوس کنیم.

#دکتر صفری:

ما در مرحله اکتشاف حتی متجاوز و یا گنج یاب و جاسوس و... خوانده شدیم؛ چون در مرحله اکتشاف معدن‌کاری انجام نمی‌دهند که ما بخواهیم این را توضیح بدهیم که قرار است اینجا معدن بشود و به همه هم که نمی‌شود توضیح داد؛ چون معلوم نیست معدن بشود یا نشود. به همین دلیل من انتظار داشتم در این مرحله اکتشاف را بیشتر بررسی کنیم که ببینیم در مرحله اکتشاف چه کار باید کرد که هیچ حمایتی نداریم. جوامع ما دو طیف دارند می‌شوند یک طیف که دارای سواد و تحصیلات که این دسته از معدن منافع می‌خواهند هر کسی، شخصی مطالبه‌گرانه منافع خودش را می‌خواهد. متأسفانه شوراهای اسلامی هم به جای اینکه نماینده مردم باشند و در مورد آینده آن شهر صحبت کنند آنها هم به نوعی قاطی این‌گونه از مسائل می‌شوند.

معدن‌کار باید تکلیف خودش را بداند که با چه کسی طرف حساب باید باشد؛ مستثنیات یا یک روستایی و غیره. این فرهنگ‌سازی معکوس عمل کرده و روستایی رفته تحصیل کرده و می‌گوید چرا شما استخراج کنید در این سرزمین پدری، خودم استخراج می‌کنم.

مهندس#راسخ:

بنده راسخ هستم مسئولیت اکتشاف و توسعه معدن شرکت پایا را بر عهده دارم. اجازه می‌خواهم باتوجه به رسالتی که شرکت پایا دارد در مورد موانع و مشکلاتی که ما همه‌روژه با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنیم تو فاز پی‌جویی تا اکتشاف تقطیری را مصداقی بیان کنم شاید با رسالتی که خانه معدن ایران دارد بتواند این قانون‌گذار به نحوی انجام شود که این گپ‌ها مرتفع بشود. ببینید ما وقتی درخواست اکتشاف در سامانه کاداستر ثبت‌نام می‌کنیم بعد از انجام استعلام‌های قانونی یک پروانه اکتشاف برای بهره‌بردار صادر می‌شود که یک کروکی ضمیمه این پروانه هست که بعضاً دو تا سه تا روستا را در بر می‌گیرد، یعنی هیچ علائم قانونی در این کروکی وجود ندارد که منه بهره‌بردار تا کجا اجازه خواهد داشت که اکتشاف را ادامه دهم و تعرض نداشته باشم به محل سکونت آن روستایی و محلی که محل سکونتش در پروانه اکتشاف من است. این نگرانی را برای محلی ایجاد می‌کنم؛ ببینید لزوماً محلی‌ها مطالبه ندارند، نگرانی دارند. ما شش ماه فرصت داریم که مطالعات اکتشافی را کامل کنیم در این ۶ ماه باید مسائل مربوط به جامعه‌شناسی‌مان را انجام بدهیم و بعد زمین‌شناس برود سر منطقه. این را چه نهادی و چه سازمان مردم‌نهادی هست که جایگاه قانونی دارد که این را برون‌سپاری کند در شهر خدمات اکتشاف برایم انجام دهد. همه از حقوق دولتی

بسمه تعالی

صور تجلسه

کمیته مشترک اکتشاف و معدن، جامعه و مسئولیت اجتماعی خانه معدن ایران

صحبت می‌کنند از ۱۷ درصد از ۱۲ درصد ولی ببینید ممکن است آن محدوده اکتشافی به معدن نرسد اساساً این موارد مطرح نباشد. در این ارتباط چه جایگاه قانونی دیده شده؟

ردیف	موضوع	مسئول اجرا/ پیگیری	مهلت
۱			
۲			

بسمه تعالی
 صورتجلسه
 کمیته اکتشاف خانه معدن ایران

ساعت شروع: ۱۴:۰۰ ساعت خاتمه: ۱۶:۰۰ تاریخ جلسه: ۶ مرداد ۱۴۰۳	محل تشکیل جلسه: خانه معدن ایران موضوع جلسه: تحلیل چالش های اکتشاف و انتظارات بخش اکتشافات کشور از دولت آینده
حاضرین جلسه	
دکتر شعبانی، رئیس کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، دکتر سلسانی، رئیس خانه معدن زنجان، مهندس بهزاد محمدی، مدیر اکتشاف سازمان زمین شناسی، دکتر صدیق، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، دکتر وطن پور، رئیس کمیته اکتشاف خانه معدن خراسان رضوی، مهندس انور کامکار، عضو خانه معدن خراسان رضوی، دکتر صفری، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، دکتر صالح آبادی، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، دکتر حسینی، نائب رئیس اتحادیه حفاران غیرنفتی، دکتر موسوی، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس محمدی، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، خانمها: مهندس رئیس، رئیس خانه معدن چهارمحال و بختیاری، مهندس محمدی ساروقی، عضو کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، مهندس یساره دار، شرکت پایا، مهندس رونیتا انصاری، سرپرست بخش پی جویی و اکتشاف شرکت توسعه معادن و صنایع معدنی بلور کویر	
شرح جلسه	
جلسه مرداد ماه ۱۴۰۳ کمیته اکتشاف خانه معدن ایران با موضوع تحلیل چالش های اکتشاف و انتظارات بخش اکتشافات کشور از دولت آینده روز شنبه ششم مرداد برگزار شد. در این جلسه که با حضور اعضای کمیته اکتشاف خانه معدن ایران برگزار شد، چندین چالش و پیشنهاد مرتبط با بخش معدن و اکتشاف کشور مطرح شد و راهکارهای مختلفی برای بهبود وضعیت ارائه شد.	
▲ پیشنهادات و نظرات کلی:	
- ایجاد شورای عالی اکتشاف کشور برای تسریع اکتشافات و کاهش موانع قانونی. - تفکیک وزارت صمت به دو وزارتخانه مجزا برای مدیریت بهتر منابع معدنی کشور. - انتخاب وزیر و معاونین از بدنه کارشناسی وزارتخانهها. - آزادسازی محدودههای بلوکه شده و شفاف سازی در این زمینه.	
◆ چالش ها و راهکارها :	
* مشکل عدم تخصیص ۱۵ درصد از حقوق دولتی معادن به زیرساختها و روستاهای منطقه ای.	
* عدم وجود زیرساختهای لازم برای تحقق رشد ۱۳ درصدی در بخش معدن بر اساس برنامه هفتم توسعه.	
* عدم استفاده از تکنولوژی های جدید.	

بسمه تعالی
 صورتجلسه
 کمیته اکتشاف خانه معدن ایران

- * مشکلات و چالش های موجود با محیط زیست ، منابع طبیعی، انرژی اتمی و معارضین محلی که از سرعت اکتشافات کشور کاسته است.
- * نوسانات قیمتی و تأمین مالی پروژه های اکتشافی.
- * کمبود نیروی انسانی متخصص و مقررات دست و پاگیر و پیچیده.
- * نیاز به هماهنگی بیشتر بین سازمان های زمین شناسی و ایمنی در به منظور جلوگیری از تداخل مسئولیت ها و موازی کاری های احتمالی.
- * واردات ماشین آلات و تجهیزات مدرن معدنی متناسب با نیاز کشور.
- * جدیت بیشتر نهادهای امنیتی و قضایی برای اجرای قانون به منظور حمایت از فعالیت های معدنی.
- * تدوین استراتژی های کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت برای توسعه بخش معدن.
- * شفافیت در زنجیره اکتشاف و نظارت بر عملکرد سازمان ها و مکتشفین خصوصی و دولتی.

ردیف	موضوع	مسئول اجرا/ پیگیری	مهلت
۱			
۲			

ساعت شروع: ۱۰:۰۰ ساعت خاتمه: ۱۲:۰۰ تاریخ جلسه: ۳ آذر ۱۴۰۳	محل تشکیل جلسه: نمایشگاه بین المللی موضوع جلسه: اکتشاف در برنامه هفتم توسعه
حاضرین جلسه	
محمدرضا بهرامن (رئیس خانه معدن ایران)، امید کشاورزپور (مدیرکل دفتر اکتشاف وزارت صمت)، صمد حسن زاده (رئیس اتاق بازرگانی ایران)، کوروش شعبانی (رئیس کمیته اکتشاف خانه معدن ایران) و سید سهراب حسینی (نایب رئیس اتحادیه حفاران غیرنفتی)	
شرح جلسه	
▼ نقش اکتشاف معدن در برنامه هفتم توسعه در کانون توجه پنل تخصصی کانمایین ۲۰۲۴ ◆ پنل نقش اکتشاف معدن در برنامه هفتم توسعه همزمان با اولین روز برگزاری نمایشگاه ایران کانمایین ۲۰۲۴ برگزار شد. ◆ در حاشیه برگزاری هجدهمین نمایشگاه بین المللی معدن، صنایع معدنی، ماشین آلات و تجهیزات معدن، راهسازی و صنایع وابسته (کانمایین)، پنلی تخصصی با موضوع "نقش اکتشاف معدن در برنامه هفتم توسعه" برگزار شد. ▼ در این نشست تخصصی، شرکت کنندگان به بررسی ابعاد مختلف نقش اکتشاف معدن در برنامه هفتم توسعه پرداختند. ◆ برخی از مهم ترین مباحث مطرح شده در این پنل عبارتند از: 📌 ضرورت انقلاب اکتشافی شرکت کنندگان بر لزوم ایجاد تحولی بنیادین در حوزه اکتشاف تأکید کردند و بر این باور بودند که با توجه به پتانسیل های معدنی کشور، نیازمند رویکردی نوین و سرمایه گذاری های کلان در این بخش هستیم. 📌 نقش شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی در این پنل بر اهمیت تعامل سازنده بین دولت و بخش خصوصی در ارتقای حوزه اکتشاف تأکید شد. شرکت کنندگان بر این باور بودند که با ایجاد یک فضای گفت و گوی مؤثر می توان به راهکارهای عملی برای رفع موانع موجود دست یافت. 📌 تاثیر تحریم ها بر صنعت اکتشاف شرکت کنندگان به بررسی چالش های ناشی از تحریم ها بر صنعت اکتشاف پرداختند و بر لزوم اتکا به توان داخلی و توسعه فناوری های بومی تأکید کردند.	

📌 کمبود نیروی انسانی متخصص

یکی دیگر از موضوعات مهم مطرح شده در این پنل، کمبود نیروی انسانی متخصص در حوزه اکتشاف بود. شرکت کنندگان بر لزوم سرمایه گذاری در آموزش نیروی انسانی و جذب متخصصان داخلی تأکید کردند.

📌 فرایند صدور پروانه های اکتشاف

شرکت کنندگان به بررسی روند صدور پروانه های اکتشاف در دولت سیزدهم پرداختند و بر لزوم تسهیل این فرآیند و جذب سرمایه گذاران تأکید کردند.

📌 تجهیزات فرسوده

فرسودگی تجهیزات اکتشافی یکی دیگر از چالش های مطرح شده در این پنل بود. شرکت کنندگان بر لزوم نوسازی تجهیزات و استفاده از فناوری های نوین تأکید کردند.

📌 سرمایه گذاری در حوزه حفاری

شرکت کنندگان به مقایسه سرمایه گذاری در حوزه حفاری در ایران با کشورهای همسایه پرداختند و بر لزوم جذب سرمایه گذاری های خارجی در این بخش تأکید کردند.

در پایان این پنل، شرکت کنندگان بر اهمیت نمایش توانمندی های ایران در حوزه اکتشاف در سطح بین المللی و جذب شرکت های فعال در این حوزه به نمایشگاه های داخلی تأکید کردند. همچنین، بر لزوم ایجاد یک رویکرد یکپارچه و هماهنگ برای توسعه صنعت اکتشاف در کشور تأکید شد.

📌 پنل تخصصی "نقش اکتشاف معدن در برنامه هفتم توسعه" به عنوان یکی از رویدادهای مهم نمایشگاه کانامین، فرصتی را برای تبادل نظر و ارائه راهکارهای عملی برای توسعه صنعت اکتشاف فراهم کرد. شرکت کنندگان در این پنل بر لزوم توجه ویژه به این بخش مهم از صنعت معدن و ایجاد زیرساخت های لازم برای توسعه آن تأکید کردند.

ردیف	موضوع	مسئول اجرا/ پیگیری	مهلت
۱			

بسمه تعالی
صور تجلسه
کمیته اکتشاف خانه معدن ایران

			۲
--	--	--	---

بسمه تعالی
صور تجلسه
کمیته اکتشاف خانه معدن ایران

ساعت شروع: ۱۳:۳۰ ساعت خاتمه: ۱۵:۰۰ تاریخ جلسه: ۸ دی ۱۴۰۳	محل تشکیل جلسه: خانه معدن ایران موضوع جلسه: بررسی نقش آزمایشگاه‌های تجزیه مواد معدنی در تحقق رشد ۱۳ درصدی بخش اکتشاف در برنامه هفتم توسعه
حاضرین جلسه	
آقایان محمدرضا بهرامن، رئیس خانه معدن ایران، احسان افضلی‌پور، عضو هیئت‌مدیره خانه معدن ایران، کورش شعبانی، رئیس کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، نمایندگان محترم سازمان‌های دولتی: آقایان پیمان قانع، ریاست گروه اکتشاف وزارت صمت، رضا جدیدی، مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی، فناوری اطلاعات و بودجه سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، امید اردبیلی، مدیرکل پایگاه ملی داده‌های علوم زمین سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، احمد قرایی، معاون اکتشاف سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، خانم سهیلا نیلویل، مدیرکل آزمایشگاه‌های سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، کیامرث شیرخانی، مجری طرح توانمندسازی اکتشاف ایمیدرو، مظفر زینالی، کارشناس اکتشاف ایمیدرو، بهروز کریمی شهرکی، مدیر آزمایشگاه‌های مرکز تحقیقات و فرآوری مواد معدنی ایران، فرهاد ژولیده سر، مدیریت اکتشاف شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران، ابوالفضل رجبی، شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران، مجید خسروجردی، مدیر اکتشافات شرکت ملی مس ایران، خانم آرزو قاسمی، کارشناس ارشد اکتشافات شرکت ملی مس ایران و مدیران آزمایشگاه‌های خصوصی: آقایان جلال جنت رضوانی، مدیر آزمایشگاه تماس، جواد همتا، رئیس هیئت‌مدیره کانساران بینالود، علی دلیر، مدیرعامل کانساران بینالود، محمد فیروزبخت، مدیر آزمایشگاه شرکت نوین شیمیاری، رضا وصالی، قائم‌مقام مدیرعامل شرکت بنیاد علوم کاربردی رازی، میثاق الله داد، مدیر فنی آزمایشگاه شرکت بنیاد علوم کاربردی رازی، مهدی شکوریان، رئیس هیئت‌مدیره زر آزما، امیر انعام زاده، مدیرعامل هلدینگ همایون، امیر کاشی، رئیس کمیته دانشجویی خانه معدن ایران و خانم‌ها حلیمه حقیقین، مدیر بازرگانی شرکت نوین شیمیاری، فرانک پور نوربخش، مدیر آزمایشگاه شرکت کیان معدن پارس، مهری قاسمی، مدیر آزمایشگاه معدن نانوسرام، ندا پورمند، مدیر آزمایشگاه هلدینگ خاک، آب، سازه، فاطمه فراهانی، مدیرمسئول اکتشاف کیان معدن پارس. افراد حاضر به‌صورت آنلاین: آقایان کاوه باطنی، آرمین سلسانی، سید سهراب حسینی، ابوالفضل صالح‌آبادی، خانم زینب عادل	
شرح جلسه	
ضمن عرض خیرمقدم بابت حضور شما بزرگواران و تشکر بابت قبول دعوت جهت حضور در جلسه. دی‌ماه سال گذشته به پیشنهاد آقای بهرامن و سایر دوستان تصمیم گرفتیم کمیته مطالعات آزمایشگاه‌های مواد معدنی را راهاندازی کنیم. این جلسه نیز به‌عنوان پیش‌درآمدی برای راهاندازی این کمیته برگزار شده است که تعدادی از دوستان اعلام آمادگی کردند، اما به جمع‌بندی نرسیدیم. هدف این بود که نظام جامعی برای آزمایشگاه‌ها ایجاد شود. آزمایشگاه‌ها، به‌عنوان مغز متفکر کارهای معدنی، اکتشافی و برنامه‌ریزی‌ها، نقش بسیار مهمی دارند. با این حال، معضلات و مشکلاتی در این حوزه از جمله کمبود آزمایشگاه‌ها در کشور وجود دارد. ما به‌عنوان بخش خصوصی، علی‌رغم تحریم‌ها، در کنار مدیران دولتی تلاش می‌کنیم این آزمایشگاه‌ها را راهاندازی و فعال کنیم. یکی از معضلات اصلی در این حوزه، واردات تجهیزات آزمایشگاهی است. با توجه به رشد ۱۳ درصدی که در برنامه هفتم توسعه برای بخش معدن تعیین شده است، آزمایشگاه‌ها پایه و اساس این توسعه هستند. اکتشافات معدنی نیز بخش مهمی از این برنامه است و ما باید بررسی کنیم که آزمایشگاه‌ها در این روند چه جایگاهی دارند و نقش آنها چیست؟ برای دستیابی به اهداف برنامه، به توسعه این بخش و انجام یک میلیون آنالیز بیشتر نیاز داریم.	

آقای محمدرضا بهرامن:

ضمن خوشامدگویی خدمت حضار محترم، ابتدا لازم است به یک جمع‌بندی درباره خدمات آزمایشگاهی برسیم. همچنین باید یک تحلیل کلی انجام دهیم که در این حوزه چه اقداماتی لازم است. در انتها نیز باید آماری مرتبط ارائه کنیم. نقش آزمایشگاه‌های مطالعات مواد معدنی در تحقق رشد ۱۳ درصدی بخش معدن بسیار حائز اهمیت می‌باشد. دستیابی به یک تحلیل جامع و آماری دقیق که خدمات آزمایشگاهی یکی از ارکان اساسی در ارتقای عملکرد معادن کشور است، ضروری است.

آزمایشگاه‌های معدنی جایگاه ویژه‌ای در فرآیند اکتشاف و فراآوری مواد معدنی دارند. خدمات این آزمایشگاه‌ها، از بررسی دقیق مواد معدنی گرفته تا ارائه راهکارهای تخصصی برای فراآوری، می‌تواند به شکوفایی معادن کشور کمک کند. تعامل دولت و بخش خصوصی از طریق تشکیل کمیته‌های تخصصی اهمیت ویژه‌ای دارد. این کمیته‌ها، با ایجاد تعامل میان دولت و فعالان بخش خصوصی، می‌توانند به انتقال تکنولوژی‌های نوین و استفاده از ظرفیت‌های موجود در کشور کمک کنند. تقویت رویکرد پژوهشی و کارشناسی در خدمات آزمایشگاهی، عامل کلیدی برای ارتقای بخش معدن است. نگاه علمی و پژوهشی، نه تنها باعث بهبود کیفیت فرایندها می‌شود، بلکه در درازمدت، رشد پایدار بخش معدن را نیز تضمین می‌کند. برای ارتقای عملکرد معادن و تحقق اهداف برنامه هفتم توسعه، باید برنامه‌ریزی‌ها براساس ظرفیت‌های آزمایشگاهی موجود و توسعه آن‌ها باشد.

درنهایت؛ برای چه تخلفات باید وجود داشته باشد؟ و اگر وجود داشته باشد، چه کسی باید نظارت کند؟ تعیین یک مرجع مشخص برای نظارت، جمع‌بندی اطلاعات و مطالبه‌گری ضرورت دارد. ما تجربه تشکیل کمیته‌های مشابه در خانه‌معدن ایران را داشته‌ایم که برخی از این کمیته‌ها پس از رسیدن به بلوغ و پختگی، به‌صورت مستقل به شکل‌های مؤثر و فعال تبدیل شده‌اند.

آقای رضا جدیدی:

با تشکر از دعوت آقایان بهرامن و شعبانی، در خصوص بحث آزمایشگاه‌های علوم زمین چند نکته وجود دارد. موضوعاتی مانند کنترل کیفیت، صحت و دقت، پشتیبانی و حمایت و توسعه ظرفیت از جمله مواردی هستند که باعث شدند این جلسه برگزار شود و مبنای فکری و برنامه‌ای آن‌ها نیز توضیح داده خواهد شد.

اولین اقدام:

نظم‌بخشی به ساختارهای این بخش است که باید از حاکمیت بخش معدن آغاز شود تا بتوان به رشد ۱۳ درصدی بخش معدن دست یافت. در بحث اکتشاف:

دو مؤلفه اصلی وجود دارد: مؤلفه فنی و مؤلفه آزمایشگاه‌ها که تاکنون به آن کم‌توجهی شده است. این مؤلفه‌ها تاکنون نه رصد شده‌اند و نه اعتبارسنجی شده‌اند. همچنین، نقش آن‌ها در امتیازات اکتشافی مانند پروانه و گواهی کشف در نظر گرفته نشده است. با تشکیل پایگاه جامع داده‌های علوم زمین، قرار است اطلاعات زمین‌شناسی و اکتشافی جمع‌آوری شود. یکی از اطلاعات حیاتی که قرار است نظم‌دهی شود، بحث آنالیز مواد معدنی است.

به طور مثال، همان‌طور که اطلاعات فنی توسط سازمان نظام مهندسی اعتبارسنجی می‌شوند، آزمایشگاه‌های علوم زمین نیز باید خروجی آنالیزهایشان را در پایگاه‌های مربوطه بارگذاری کنند. این امر منجر به تأثیرگذاری بر امتیازات اکتشافی خواهد شد. مزایای این رویکرد:

- گواهی‌های کشف ذخایر دقیق‌تری نسبت به گذشته ارائه می‌دهند.
- رصد و پایش آزمایشگاه‌ها از لحاظ صحت اطلاعات دقیق‌تر می‌شود.

- گواهی‌های کشف دارای پشتوانه حقوقی، فنی و علمی خواهند بود.
- از صدور گواهی‌های اشتباه و ارائه اطلاعات غلط جلوگیری می‌شود.

با توجه به توسعه بخش معدن، نیاز به ۵/۲ میلیون آنالیز در سطح کشور داریم، در حالی که در حال حاضر تنها یک میلیون آنالیز انجام می‌شود.

توصیه ما این است که در جهت توسعه ظرفیت این بخش، ساختارهایی با محوریت بخش خصوصی تشکیل شوند و دولت صرفاً نقش تسهیل‌کننده را ایفا کند و از دخالت مستقیم خودداری کند.

آقای کیمرث شیرخانی:

ما در ایمیدرو حجم عظیمی از پهنه‌های اکتشافی را اجرا کرده‌ایم و پروژه‌های متعدد اکتشافی را پیش رو داریم که همه این‌ها چالش‌هایی دارند و قرار است به گواهی کشف ختم شوند. یکی از این چالش‌ها شرکت‌های حفاری بودند که صنف منسجمی نداشتند، اما در نهایت با کمک و تلاش حفاران، منجر به تشکیل «حفاران غیرنفتی» شدند و سر و سامان گرفتند. این صنف به تعرفه‌های مشخص و معینی رسید که با همین تعرفه‌ها و فهرست‌بها در مناقصه‌ها شرکت می‌کنند.

سه چالش دیگر که با آن‌ها مواجه شدیم، عبارتند از:

1- مشاوران ژئوفیزیک

2- آزمایشگاه‌ها

3- مشاوران معدنی

در خصوص مشاوران ژئوفیزیک، در جامعه مهندسان مشاور به تعرفه‌های مشخص اکتشافی رسیدیم که در حال حاضر به طور منظم در حال اجرا هستند.

برای شروع، باید لیست کاملی از آزمایشگاه‌ها تهیه شود و همه آزمایشگاه‌ها درگیر این فرایند شوند تا در نهایت به یک پروتکل مشخص برسیم. به طور مثال در ایمیدرو بر اساس نیازهای خود به یک پروتکل مشخص آزمایشگاهی رسیدیم و این پروتکل را در اختیار داریم. تمامی آزمایشگاه‌هایی که با ما کار می‌کنند، ملزم به رعایت این پروتکل شده‌اند.

برای اجرایی شدن این پروتکل، قاعدتاً با چالش‌هایی روبه‌رو خواهیم شد، اما در نهایت صنف آزمایشگاه‌ها باید به یک تعرفه جامع اکتشافی معدنی و آنالیزی برسد که همه به آن احترام بگذارند و از آن پیروی کنند.

آقای کورش شعبانی:

بطور مشخص، لطفاً بفرمایید که بحث شما در خصوص آزمایشگاه‌ها بیشتر به کیفیت مربوط است یا متغیر بودن قیمت‌ها و تفاوت‌های زیاد قیمت‌ها در مناقصات؟

آقای کیمرث شیرخانی:

در مناقصات اغلب می‌بینیم که قیمت‌هایی که ارائه می‌شود تا ۳ برابر با هم تفاوت دارند. باید هزینه‌ها بطور کامل و ریز ذکر شود تا کارفرما متوجه شود که بعنوان مثال هزینه آزمایش ICP چقدر خواهد بود. تا این اطلاعات به‌صورت دقیق بیان نشود، به جمع‌بندی مناسبی نخواهیم رسید.

آقای مهدی شکوریان:

متأسفانه، کلمه «آزمایشگاه» واژه مغفولی در وزارت صمت است و هیچ جایگاهی ندارد. کمالینکه در چند سال گذشته قصد داشتیم کمیته آزمایشگاه‌ها را تشکیل دهیم که متأسفانه نتیجه‌ای در بر نداشت. مشکلات عدیده‌ای در بخش آزمایشگاه‌های کشور وجود دارد که ابتدا باید به آن‌ها پرداخته شود و سپس به راهکارهایی برای تسهیل عملکرد آن‌ها توجه کنیم.

آزمایشگاه‌های مواد معدنی در سازمان صمت هیچ جایگاه قانونی ندارند. وقتی کسی می‌خواهد آزمایشگاهی تحت عنوان تجزیه مواد معدنی راهاندازی کند، جواز فنی که به او داده می‌شود، تحت عنوان فرآوری مواد معدنی است، در حالی که همه می‌دانند که فرآوری و آنالیز کاملاً مقوله‌های جداگانه‌ای هستند و این از همان ابتدا مشکلاتی ایجاد می‌کند.

همچنین، وقتی می‌خواهیم در بحث توسعه آزمایشگاه‌ها و راهاندازی آن‌ها در شهرک‌های صنعتی زمین بگیریم، ما را به‌عنوان بخش خدماتی معرفی می‌کنند و می‌شناسند، در صورتی که ما تولیدکننده هستیم و داده تولید می‌کنیم. حتماً تولیدکننده نباید تولیدش جسم صلب باشد، اما موتور محرکه ما را متوقف می‌کنند.

اکثر تجهیزاتی که در آزمایشگاه‌ها استفاده می‌شوند High Tech هستند و وزارت صمت می‌تواند از ما پشتیبانی کند. حداقل کاری که می‌توانند انجام دهند، حمایت در بخش حقوقی و گمرک است. متأسفانه گمرک کشور خود تحریمی دارد.

بخش حاکمیت جدا از حمایت، باید وظیفه نظارتی هم داشته باشد تا جلوی سوءاستفاده‌ها را بگیرد. متأسفانه نتایج آزمایشگاه‌ها در بسیاری از جاها جعل می‌شود. دولت باید فقط در زمینه کارهای تحقیقاتی فعالیت کند و نباید تنها آزمایشگاه‌های خودش را تقویت کند. این مبحث باید به بخش خصوصی واگذار شود.

مطلب بعدی این است که ۲۰ سال پیش دانش فنی آزمایشگاه‌ها وارد کشور شده، اما متأسفانه رها شده است. کارشناسان خبره بین‌المللی باید توسط دولت به کشور دعوت شوند تا به کارشناسان ما آموزش دهند و دانش فنی ما به‌روز شود.

وزارت صمت بایستی نتایج آزمایش‌ها را اعلام بگیرد و این دیتاها بارکد داشته باشد. کما اینکه ما این کار را برای جلوگیری از تولید دیتای فیک انجام داده‌ایم.

آقای محمدرضا بهرامن:

باید تصمیم‌گیری شود که آیا ضرورتی وجود دارد که کمیته آزمایشگاه‌ها تشکیل شود یا خیر؟ باید به طور جداگانه این شکل تشکیل شود و به یک جمع‌بندی برسیم. برای جلوگیری از تولید دیتای فیک، خود فعالان آزمایشگاه‌ها در بخش خصوصی باید همکاری کنند از افشا شدن اطلاعات جلوگیری کنند و پیگیری قانونی انجام دهند.

خانم سهیلا نیلویل:

از سال ۱۴۰۰، در قالب ۶ فقره برون‌سپاری سازمان زمین‌شناسی، ۱۲۰ هزار نمونه واگذار کرده‌ایم که از این مقدار، در دو سال گذشته، ۸۰ هزار نمونه را بخش خصوصی آزمایش کرد و ۴۰ هزار نمونه را خودمان آزمایش کردیم. این به‌نوعی تقویت بخش خصوصی است و این‌طور نیست که اگر بخش دولتی دستگاهی را وارد می‌کند، در جهت رقابت با بخش خصوصی باشد. گاهی اوقات بخش‌های دولتی مجبور هستند در راستای نظارت بر کنترل کیفیت، دستگاه‌هایی را داشته باشند و خودشان آزمایشگاه داشته باشند.

آقای کورش شعبانی:

آزمایشگاه‌های کشور به همان اندازه که از خروج ارز جلوگیری می‌کنند، باید به همان اندازه هم حمایت شوند. اولین حمایت برای توسعه آن‌ها، سپردن کار به خودشان است.

آقای امیر انعام زاده:

فلزاتی که سال‌هاست در این کشور مورد آزمایش قرار می‌گیرند، از جمله سنگ آهن، مس و روی، نیازمند توسعه کمی هستند و نیاز به توسعه کیفی ندارند. از نظر آنالیز این عناصر مشکلی نداریم. معضل اصلی برمی‌گردد به فلزات گروه پلاتین، فلزات گران‌بها از جمله طلا و نقره، و همچنین فرآوری برخی کانی‌ها که به آن‌ها کانی‌های درگیر می‌گوییم.

یکی از معضلاتی که داریم این است که تمام فلزات معدنی را یک آزمایشگاه در نظر می‌گیریم و این اولین جایی است که دچار مشکل می‌شویم. ما آزمایشگاه‌های تخصصی برای هر موضوع نداریم. آنالیز کردن با آنالیز درست کردن متفاوت است.

دولت باید به‌عنوان یک مشتری بزرگ دیده شود. آزمایشگاه‌های دولتی هم باید قطعاً وجود داشته باشند، اما این آزمایشگاه‌ها باید نقش نظارتی داشته باشند، نه نقش خدماتی. از نظر من، آزمایشگاه‌ها خدماتی هستند، نه تولیدکننده. ولی اگر از واحدهای تحقیقاتی صحبت می‌کنید، بله، درست است که آن‌ها داده تولید می‌کنند و تولیدکننده هستند، اما آنالیز صرفاً یک کار خدماتی است.

در بحث پروتکل‌ها نیازی به بازتعریف برخی استانداردهای موجود نیست. همه آزمایشگاه‌ها قادر هستند صحت آزمایش‌های خود را تأیید کنند و نیازی به صادر کردن بارکد برای تک‌تک آنالیزها نیست. آن‌ها فقط باید دسترسی به ناظر سازمان صمت بدهند.

آزمایشگاه‌ها نیاز به یک بانکی دارند که نتایج آنالیزهایشان را با هم به اشتراک بگذارند برای صحت‌سنجی، نه اینکه با دولت به اشتراک بگذارند. یکی از نقش‌های مهم دولت، بحث آموزش است. آزمایشگاه‌ها صرفاً دستگاه و تجهیزات نیستند و چون آموزش گران است، دولت باید در این زمینه ورود پیدا کند.

آقای میثاق الله داد:

در وزارت صمت پروانه بهره‌برداری برای آزمایشگاه‌ها وجود ندارد. به طور مثال، همین الان که کشور با کمبود برق مواجه است، ما باید ژنراتورها را راه‌اندازی کنیم.

ژنراتور نیاز به سوخت دارد و وقتی درخواست سوخت می‌دهیم، می‌گویند پروانه شما کجاست؟

امروز به‌ازای هر یک نمونه افزایش ظرفیت، ۲۰ دلار سرمایه‌گذاری نیاز است و اگر قرار است یک میلیون آنالیز ظرفیت اضافه شود، نیازمند ۲۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری هستیم. وقتی دولت بحث توسعه می‌کند، به زیرساخت نیازمند است و اولین نیازها در زیرساخت، آب، برق و گاز هستند.

الان بخش‌نامه شده است که دولت موظف نیست برق آزمایشگاه‌ها را تأمین کند و برقشان را باید خودشان تأمین کنند. قراردادهای بزرگ معمولاً با صنایع ملی مس، ایمیدرو یا بخش تهیه و تولید هستند. مناقصات این مجموعه‌ها که برگزار می‌شود، بدون تعدیل است و قراردادها عموماً یک تا دو سال طول می‌کشد. این یک معضل بزرگ است با این تورمی که در کشور داریم.

یکی از معضلات دیگر در بحث قراردادها، بحث عدم پرداخت به‌موقع و کم بودن پیش‌پرداخت‌ها است که بعضاً تا ۵ درصد بیشتر نمی‌شود. بدون پیش‌پرداخت مناسب، بحث توسعه کمی و کیفی امکان‌پذیر نمی‌باشد.

آقای بهروز کریمی:

معضل تأمین تجهیزات و تعمیر و نگهداری آنها هم برای بخش خصوصی و هم برای آزمایشگاه‌های دولتی باید مورد توجه قرار بگیرد. آزمایشگاه‌ها باید دسته‌بندی شوند از نظر پیش‌نیازها و ان شاء الله ضرورت تشکیل این کمیته را از طریق همین بخش‌های خصوصی می‌دانم. باید این پیش‌نیازها در همین کمیته‌ها تعیین شود.

یکی از الزامات آزمایشگاهها گذراندن ایزوها است. هر آزمایشگاهی نباید تعرفه جداگانه برای خود داشته باشد. زیرساختها باید برای روشهای نوین آنالیز آماده شوند.

بحث آنالیز عناصر استراتژیک از ضروریات است. میبایست دیتابیزی از آنالیزهای مکانهای مختلف تشکیل شود. اگر از منطقهای آنالیز خوبی صورت بگیرد، نیاز به آنالیز دوباره نیست و می توان به آن پایگاه داده مراجعه کرد.

آقای فرهاد ژولیده سر:

بخش دولتی نیامده است که مشکلات بخش خصوصی را حل کند. بخش دولتی هم مانند بخش خصوصی برای خود مشکلاتی دارد و حل کردن این مشکلات می تواند در راستای کمک به بخش خصوصی باشد.

در بحث تعرفهها، مبنای قیمتی را ما از خود شما می گیریم که در مناقصات شرکت می کنید. بعضی شرکتها قیمت هایی را در مناقصات می دهند که شاید دیگر رقبا را حذف کنند و این تعرفهها را خود آزمایشگاه باید به یک جمع بندی با هم برسند.

در بحث تعدیل ها هم بیشتر قراردادهای ما یک ساله هستند و تا یک سال هم تعدیلی تعلق نمی گیرد و معمولاً در این یک سال به ۲۰ هزار نمونه منجر می شود.

در بحث آموزش هم می توانید پیشنهاد دهید به ما و ایمیدرو که به چه آموزش هایی نیاز دارید.

آقای کورش شعبانی:

لطفاً مشخصاً بفرمایید که مشکلات شما در چه خصوص می باشد.

آقای فرهاد ژولیده سر:

یکی از مشکلات عمده، عدم به موقع پاسخ آنالیزها می باشد. یکی دیگر این است که بهتر است آزمایشگاههای بزرگ فقط در مناقصات بزرگ شرکت کنند و مناقصات کوچک را به بخش های دیگر بسپارند.

خانم فاطمه فراهانی:

ما از وقتی آزمایشگاههای خودمان را فعال کردیم و تجهیز کردیم، دو سالی است که در مناقصات شرکت می کنیم. یک سری آزمایشگاهها متأسفانه قیمت های بسیار پایینی را در مناقصات ارائه می دهند که این قیمت ها می بایست پذیرفته نشود و رد شوند. همین کار باعث می شود تا در دوره های بعد آزمایشگاههای کوچک دیگر شرکت نکنند.

آقای سید امیر کاشی:

رشد ۱۳ درصدی نیازمند ورود سرمایه است. باید کاری کنیم تا شروع اکتشاف که ۱۰۰ تا ۲۰۰ نمونه به آزمایشگاهها ارجاع داده می شود، جواب اولیه بسیار دقیقی با کالیبره شدن دستگاهها داشته باشیم و شاهد ورود سرمایه های افراد غیر معدنی هم به بخش اکتشاف کشور باشیم.

خانم آرزو قاسمی:

در خصوص صحت و دقت آنالیزها، ما در آزمایشگاههای خودمان تأییدیه های سخت گیرانه خودمان را داریم و کنترل کیفی جداگانه مخصوص به خودمان را داریم.

در خصوص تشکیل این تشکل، باید هم کارفرماها عضو این تشکل باشند و هم آزمایشگاهها.

بسمه تعالی
 صورتجلسه
 کمیته اکتشاف خانه معدن ایران

آقای پیمان قانع:

فقدان این نظام صنفی در همین جلسه با این مباحث مطرح شده مشخص شد و باید تشکیل شود. هر چه بزرگتر باشد، صدای آنها بهتر شنیده می‌شود.

▲ آقای کورش شعبانی، رئیس کمیته اکتشاف خانه معدن ایران، در جمع‌بندی پایانی جلسه و در پاسخ به دو سؤال مطرح شده، نظرات خود را بیان کردند و در پاسخ به سؤال نقش آزمایشگاه‌های مطالعات مواد معدنی در پیشبرد اهداف اکتشافات معدنی کشور، تأکید کردند که این آزمایشگاه‌ها به‌عنوان مغز متفکر مطالعات اکتشافی، نقش کلیدی در تحلیل دقیق نمونه‌ها و پیشبرد فرآیندهای اکتشاف دارند. توسعه این آزمایشگاه‌ها با استانداردهای جهانی، سرعت عملیات اکتشافی را افزایش داده و علاوه بر کاهش هزینه‌ها، کیفیت نتایج را بهبود می‌بخشد. ایشان در ادامه، در پاسخ به ضرورت حمایت دولت از بخش خصوصی در توسعه آزمایشگاه‌های مطالعات مواد معدنی، خاطرنشان کردند که در شرایط تحریم، تجهیز آزمایشگاه‌ها با دستگاه‌های پیشرفته بسیار دشوار و پرهزینه است. بخش خصوصی با وجود این محدودیت‌ها، تلاش کرده است تا آزمایشگاه‌ها را فعال نگه دارد. ایشان بر ضرورت حمایت دولت از بخش خصوصی تأکید کرده و پیشنهاد دادند که دولت از طریق ارائه تسهیلات مالی کم‌بهره و حذف رقابت مستقیم با بخش خصوصی، بستر لازم برای توسعه و پایداری این آزمایشگاه‌ها را فراهم کند. همچنین، دولت می‌تواند با سپردن پروژه‌ها به این مراکز، به رونق بیشتر آنها کمک کند.

جمع‌بندی نهایی:

تمامی حاضرین بر اهمیت تشکیل کمیته آزمایشگاه‌های مواد معدنی تأکید کردند. این کمیته باید زیرساخت‌های قانونی و اجرایی برای توسعه آزمایشگاه‌ها را فراهم کند. همچنین، نقش نظارتی دولت و همکاری با بخش خصوصی از الزامات اساسی برای رفع مشکلات موجود است. پس از این توضیحات، جلسه با جمع‌بندی مطالب و اعلام پایان جلسه به اتمام رسید.

ردیف	موضوع	مسئول اجرا/ پیگیری	مهلت
۱			
۲			

بسمه تعالی
 صورتجلسه
 کمیته اکتشاف خانه معدن ایران

ساعت شروع: ۱۴:۰۰ ساعت خاتمه: ۱۶:۰۰ تاریخ جلسه: ۱۱ اسفند ۱۴۰۳	محل تشکیل جلسه: خانه معدن ایران موضوع جلسه: بررسی عملکرد اکتشافات معدنی کشور در سال ۱۴۰۳ و برنامه های اکتشافی در سال ۱۴۰۴
حاضرین جلسه آقایان دکتر کورش شعبانی، رئیس کمیته اکتشاف، مهندس مظفر زینالی، کارشناس اکتشاف ایمیدرو، مهندس علی خادم آستانه، مدیرکل دفتر استعدادیابی و بهره‌برداری منابع طبیعی، مهندس ابوالفضل رجبی، شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران، دکتر آرمین سلسانی، رئیس خانه معدن زنجان، دکتر سهراب حسینی، نائب رئیس اتحادیه حفاران غیر نفتی، مهندس حامد خانعلی، کارشناس شرکت تونل ساز ماشین، مهندس بهروز فولادی، نماینده شرکت گونهان، مهندس جمال کسایی، رئیس خانه معدن آذربایجان غربی، مهندس علی هومن عربشاهی، جامعه مهندسين مشاور، مهندس فرزاد کریمی، مهندس صمدی، دکتر رضا صدیق	
شرح جلسه دکتر شعبانی: ضمن عرض خیرمقدم خدمت بزرگواران حاضر در جلسه به صورت حضوری و آنلاین. خوشحالم که در این جلسه، که آخرین نشست کمیته اکتشاف در سال ۱۴۰۳ است، در کنار شما عزیزان هستم. از حضور ارزشمندتان و قبول دعوت صمیمانه سپاسگزارم. هدف این جلسه بررسی عملکرد اکتشافات معدنی کشور در سال جاری و برنامه‌ریزی برای سال ۱۴۰۴ است. اکتشاف، به‌عنوان اولین و مهم‌ترین گام در زنجیره معدن، نقشی کلیدی در تأمین مواد اولیه و توسعه اقتصادی کشور دارد. بنابراین، لازم است با همفکری و همکاری، چالش‌ها و فرصت‌های این حوزه را شناسایی کنیم و برای آینده‌ای بهتر برنامه‌ریزی داشته باشیم. امیدوارم با استفاده از تجربه و دیدگاه‌های ارزشمند شما، بتوانیم مسیر رشد و پیشرفت اکتشافات معدنی کشور را هموارتر کنیم. مهندس خادم آستانه: سلام خدمت حضار گرامی، در ابتدا حوزه منابع اکتشافی برای منابع طبیعی اهمیت زیادی دارد، زیرا طبق ماده ۲۴ قانون معادن، اولین گام در فرآیند معدنکاری، اکتشاف است. در این مرحله، استعمال از منابع طبیعی ضروری است و اگر پاسخ در مرحله اکتشاف به درستی ارائه شود، بستری مناسب برای ادامه فعالیت‌های معدنی فراهم خواهد شد. یکی از اهداف اصلی توافق‌نامه بین وزارت صمت و منابع طبیعی این بود که در مرحله اکتشاف، پاسخ اصولی از نظر مساحت و حداقل ماده معدنی ارائه شود تا معدن‌کاران بتوانند با اطمینان اکتشاف را انجام داده و در مرحله بعد روی نقاط کشف‌شده متمرکز شوند و گواهی کشف را دریافت کنند. دکتر شعبانی: قانون معادن تنها یک‌بار اخذ مجوز منابع طبیعی را برای صدور پروانه اکتشاف الزامی می‌داند و برای سایر مراحل نیازی به استعمال مجدد نیست. اما در حال حاضر، سه مرحله استعمال انجام می‌شود.	

علاوه بر این، محدوده‌های کوچکی به متقاضیان واگذار می‌شود، در حالی که قانون تصریح کرده است که برای گروه ۶، محدوده‌ای به وسعت ۲۵۰ کیلومتر مربع باید اختصاص داده شود. متأسفانه سال‌هاست که چنین عددی مورد موافقت قرار نگرفته است. از طرفی، مشکل بلوکه بودن محدوده‌ها نیز همچنان وجود دارد.

 مهندس خادم آستانه:

یک اشتباه رایج در این حوزه این است که برخی تصور می‌کنند اگر محدوده‌ای تأیید شد و پس از مرحله اکتشاف نیاز به اقداماتی باشد، باید مجدداً استعلام گرفته شود. در صورتی که قانون‌گذار تنها یک‌بار استعلام را لازم دانسته است. اگر در مرحله یک و دو اکتشاف، در بخشی از محدوده ماده معدنی کشف شد، تمرکز بر همان منطقه خواهد بود و بخش‌های دیگر رها می‌شوند. در این صورت، مکاتباتی بین سازمان صمت استان و منابع طبیعی انجام شده و اعلام می‌شود که در بخش‌هایی از محدوده ماده معدنی وجود ندارد و تنها برای بخش‌های حاوی ماده معدنی، گواهی صادر خواهد شد. بخش‌های دیگر به منابع طبیعی بازگردانده می‌شود و منابع طبیعی نیز حقوق بهره‌برداران را از متقاضی دریافت و پاسخ را به سازمان صمت ارسال می‌کند.

 دکتر شعبانی:

برای تحول در بخش اکتشاف، محدوده‌های معدنی باید در دسترس باشند و بلوکه نباشند. اخیراً شاهد برخی آزادسازی‌ها بوده‌ایم، از جمله در خراسان جنوبی که آزادسازی‌های مناسبی انجام شده است. باید مشخص شود که در سال آینده چه میزان آزادسازی در برنامه قرار دارد تا مکتشفان بتوانند برنامه‌ریزی لازم را انجام دهند. در طرح کیمیای شرکت ملی صنایع مس ایران که مرتبط با برنامه توسعه هفتم است، تولید یک میلیون تن کاتد مس پیش‌بینی شده است. اما با فعالان این حوزه که صحبت می‌کنیم، مشخص می‌شود که محدوده کافی برای اکتشاف باقی نمانده است. از سوی دیگر، مسئله نیروی انسانی نیز مطرح است. متأسفانه برنامه‌ریزی بلندمدتی در این زمینه نداریم و این موضوع برای همه ما یک دغدغه است. در دانشگاه‌ها، استقبال از رشته‌های معدن و زمین‌شناسی کاهش یافته و در برخی دانشگاه‌ها، این رشته‌ها حذف شده‌اند.

 مهندس کسبانی:

ابتدا باید مشخص شود که آیا حاکمیت اعتقادی به جایگزینی معدن به جای نفت دارد یا خیر. اگر این اعتقاد وجود داشته باشد، باید در ساختار اجرایی و برنامه‌ریزی کشور دیده شود و زیرساخت‌های لازم فراهم گردد. اما عملکرد فعلی نشان‌دهنده اولویت‌های دیگری است. به‌طور مثال، در وزارت صمت، دغدغه اصلی تأمین خودرو است نه معدن و تأمین ماشین‌آلات معدنی، زیرا این موضوع در ساختار تصمیم‌گیری کشور جایگاه مناسبی ندارد.

در قانون، حاکمیت وظایفی در زمینه اکتشاف و شناسایی دارد و ارائه اطلاعات پایه بر عهده سازمان زمین‌شناسی قرار گرفته است. اما باید بررسی شود که آیا این سازمان واقعاً در این مسیر حرکت می‌کند؟ آیا اعتبارات کافی برای این وظایف در اختیار دارد؟ و آیا عملکرد فعلی آن در راستای این اهداف است یا مناطق را پس از مدتی به مزایده می‌گذارد؟

بسیاری از مناطق دارای پتانسیل بالا، مانند تکاب در آذربایجان غربی، همچنان بلوکه هستند. در برخی مناطق محروم، امکان کار برای بخش خصوصی در مقیاس بزرگ وجود ندارد. استراتژی بخش اکتشاف نباید با تغییر دولت‌ها دچار تغییرات اساسی شود و سایر نهادها مانند منابع طبیعی، محیط زیست و انرژی اتمی باید در چارچوب یک استراتژی مشخص عمل کنند.

 دکتر شعبانی:

ما بارها این نکات را مطرح کرده‌ایم، اما به نظر می‌رسد گوش شنوایی برای آن‌ها وجود ندارد. برای رسیدن به هدف تولید یک میلیون تن کاتد مس، باید پنج برابر این میزان کنسانتره تولید شود، اما از کجا؟ برخی صحبت از ورود هوش مصنوعی به معادن می‌کنند، در حالی که ابتدا باید مشکلات پایهای را حل کرد تا بتوان به مسائل پیشرفته‌تر پرداخت.

 مهندس زینالی:

در حوزه اکتشاف، ایمیدرو تاکنون ۴۲۲ هزار کیلومتر مربع را تحت پوشش قرار داده و میزان حفاری انجام‌شده، با احتساب شرکت ملی صنایع مس ایران، به ۶۰۰ هزار متر رسیده است. شرکت ملی مس امسال عملکرد بسیار خوبی در حفاری داشته است. در سال جاری، از طریق شرکت تهیه و تولید، ۶۳ محدوده دارای پروانه را با جذابیت بالا برای سرمایه‌گذاری فراخوان کردیم. همچنین، در بخش بسترسازی، فهرست بهای حفاری را به‌روزرسانی کرده‌ایم. ایمیدرو در این زمینه اقدامات موثری انجام داده است.

 مهندس کسبانی:

آیا در اهداف کلان ایمیدرو، سرمایه‌گذاری در اکتشاف و تأمین هزینه‌ها از محل فروش مواد معدنی دیده شده است، یا این سازمان پس از اکتشاف، محدوده‌ها را به بخش خصوصی واگذار می‌کند؟

 مهندس زینالی:

ما از سوی وزارتخانه مأموریت داریم که مواد اولیه صنایع بزرگ مانند فولاد، مس و آلومینیوم را تأمین کنیم. اکتشافات ما با این هدف انجام می‌شود و تا حد امکان از توان و سرمایه بخش خصوصی استفاده می‌کنیم. ریسک بالای اکتشاف موجب شده که دولت در این حوزه ورود کند.

 مهندس رجبی:

در گذشته، دو نوع سرمایه‌گذاری در شرکت تهیه و تولید و ایمیدرو وجود داشت: یکی سرمایه‌گذاری به شرط احداث کارخانه (مانند جانجا) و دیگری استخراج و فروش در محدوده‌هایی با ذخایر کمتر که امکان اکتشاف گسترده در آن‌ها وجود نداشت. از سال گذشته، مدل جدیدی اضافه شده که شامل سرمایه‌گذاری در پروانه‌های اکتشاف به شرط استخراج و فروش یا احداث کارخانه است. در این مدل، در صورتی که اکتشاف به ذخیره منجر نشود، ۵۰ درصد هزینه‌های اکتشاف به شرکت سرمایه‌گذار بازگردانده می‌شود و اگر ذخیره خوبی کشف شود، قرارداد بدون تشریفات اداری با همان شرکت ادامه می‌یابد. در حال حاضر، ۵ محدوده در زنجان، ۲ محدوده در خراسان شمالی و ۲ محدوده در کرمان واگذار شده‌اند. در سه ماهه اول سال آینده، ۱۰۰ محدوده دیگر برای واگذاری در نظر گرفته شده است.

 دکتر حسینی:

امسال شاهد افزایش ۱۵ درصدی صادرات مواد معدنی بودیم. در سطح جهانی، رویدادهایی مانند کنفرانس جهانی فولاد و معدن، کنگره مس شیلی، اجلاس معادن آفریقا، کنفرانس سرمایه‌گذاری کانادا و پروژه‌های جدیدی نظیر فاز ۲ سونگون، زرشوران، سنگان و لیتیوم خراسان جنوبی از جمله تحولات مهم این حوزه بوده‌اند.

ذخایر مس ایران به ۵ میلیارد تن و ذخایر آهن به ۳۰ میلیارد تن افزایش یافته است. در سطح جهانی، اهمیت مواد معدنی بیش از پیش مشهود است؛ برای مثال، فسفات در سوریه و لیتیوم در افغانستان از منابع مهم هستند. امارات نیز در حال آماده‌سازی خود برای تبدیل شدن به هاب منطقه‌ای در فرآوری مواد معدنی است.

دنیا به سمت معدن‌کاری پایدار حرکت می‌کند و اکتشافات معدنی در حال گرایش به حوزه‌های زیر دریایی هستند. در ۱۰ سال آینده، تنها ۲۸ درصد از جمعیت جهان را نوزادان، نوجوانان و جوانان تشکیل خواهند داد. همچنین، ۹۱ درصد از مشاغل امروزی از بین خواهند رفت. از این رو، انسان آینده باید به سمت مدیریت فناوری، تحلیل داده، تصمیم‌گیری استراتژیک، طراحی و توسعه حرکت کند. سرمایه‌گذاری‌ها به سمت مواد معدنی استراتژیک و تأمین آن‌ها با کاهش سوخت‌های فسیلی و کربن متمرکز شده‌اند. رقابت شدیدی برای کاهش هزینه تولید و افزایش بهره‌وری وجود دارد و بیشتر سرمایه‌گذاری‌ها به سمت فرآوری مواد معدنی سوق پیدا کرده‌اند. اما آیا ما برای این آینده آماده‌ایم؟ خیر، ما همچنان اندر خم یک کوچه‌ایم.

در حالی که جهان به سمت حفاری رباتیک پیش می‌رود، ما در واردات ساده‌ترین دستگاه‌های حفاری با مشکل مواجه هستیم. به نظر بنده، ریشه این مشکلات از زمانی آغاز شد که سهم سرمایه‌گذاری صندوق توسعه ملی در بخش معادن کاهش یافت. همچنین، ادغام وزارت صنعت، معدن و تجارت باعث شد نقش سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کم‌رنگ شود و وظایف ایمنی‌درو تغییر یابد. تشکلهای مرتبط با این حوزه نقش بسیار مهمی دارند؛ اگرچه این فرآیند زمان‌بر است، اما نتایج مثبتی به همراه خواهد داشت. یکی دیگر از مشکلات اصلی این است که بسیاری از افراد با فهرست بها و استانداردهای حفاری آشنا نیستند. مناقصات محدود به گونه‌ای برگزار می‌شود که تنها ۳ تا ۴ ماه برای حفاری در نظر گرفته می‌شود. این در حالی است که با توجه به عدم توانایی در نوسازی دستگاه‌های حفاری، چنین فشارهایی مشکل‌ساز خواهد بود.

 مهندس خادم آستانه:

در خصوص محدوده‌های معدنی، ما یک‌بار مکلف به ارائه پاسخ استعلام هستیم. سازمان صنعت، معدن و تجارت استان‌ها نیز یک‌بار این محدوده‌ها را استعلام می‌کند. اگر پس از این فرآیند، مکاتباتی انجام شود، صرفاً در راستای محاسبه حقوق بهره‌برداران خواهد بود. بنابراین، اگر در استانی استعلام مجددی صورت گیرد، این اقدام خارج از چارچوب دستورالعمل‌ها و قوانین است.

 دکتر شعبانی:

افرادی که در مزایده‌ها یا مشارکت‌های معدنی شرکت می‌کنند، انتظار دارند که محدوده موردنظر از نظر ذخایر، وضعیت مشخصی داشته باشد. این افراد با فرض داشتن مجوزهای اولیه، وارد فرآیند سرمایه‌گذاری شده‌اند. اما در مواردی مشاهده شده که پس از دریافت مجوز اولیه، به بهره‌بردار اعلام می‌شود که مجدداً باید برای دریافت مجوزهای دیگر مکاتبه کند.

 مهندس خادم آستانه:

در خصوص مزایده‌ها، این موضوع به دو شکل مطرح است:

۱. اگر قبل از مزایده، استعلام‌های لازم از منابع طبیعی گرفته شده باشد، حقوق بهره‌برداران مشخص بوده و شخص برنده نیز با اعلام منابع طبیعی، این حقوق را پرداخت خواهد کرد.

۲. اما اگر پس از برگزاری مزایده، استعلام منابع طبیعی صورت گیرد، این روند می‌تواند مشکلاتی را ایجاد کند.

 دکتر شعبانی:

در بسته‌های مزایده‌ای که برای جذب سرمایه‌گذار ارائه می‌شود، تمامی مجوزهای اخذ شده به‌عنوان مزیت این بسته‌ها مطرح شده است. به عبارت دیگر، اگر این مجوزها از قبل دریافت نشده بودند، اصلاً پروانه‌ای صادر نمی‌شد. بنابراین، بهره‌بردار نباید مجدداً درگیر دریافت استعلام‌های جدید شود.

 مهندس خادم آستانه:

اگر موردی وجود داشته باشد که در بسته‌های مزایده‌ای به‌عنوان "دارای مجوز کامل" معرفی شده، اما در عمل چنین نبوده است، باید بررسی شود. این بسته‌ها از ارزش بالایی برخوردارند و حمایت‌های لازم از آنها باید صورت گیرد.

 مهندس عربشاهی:

یکی از مشکلات در بحث تعرفه‌ها، عدم اطلاع مشاوران از برآورد قیمت‌ها و عدم هماهنگی کارفرمایان در این زمینه بوده است. در جامعه مهندسان مشاور، ما مسئولیت اکتشاف و زمین‌شناسی را بر عهده گرفته‌ایم و تعرفه‌ها را مطابق با استانداردهای سازمان برنامه تهیه و معرفی کرده‌ایم.

در خصوص مزایده‌ها، اگر دولت با شرایط فعلی ۱۰۰ محدوده دیگر را نیز عرضه کند، باز هم مشارکت بخش خصوصی در سطح مطلوبی نخواهد بود. دلیل این امر، وجود شرایط نابرابر در مزایده‌ها است که نیازمند بازنگری جدی است.

به‌عنوان نمونه، کسی که ۱۲۰ درصد ضریب پیشنهاد می‌دهد، هرگز نمی‌تواند برنده مزایده شود. قوانین موجود همگی مناسب هستند، اما مشکل اصلی در اجرای آنها است.

موردی وجود داشت که فردی در اسفندماه پروانه بهره‌برداری دریافت کرد، اما در فروردین‌ماه به او اعلام شد که اجازه فعالیت ندارد! این در حالی است که پروانه بهره‌برداری قانونی دارد. چنین اقداماتی صرفاً با هدف افزایش آمار صدور مجوز انجام می‌شود، اما در واقعیت، مانع از فعالیت صحیح بهره‌برداران می‌شود.

همچنین، ارائه آمارهای کلان بدون معیار مشخص، فاقد ارزش است. به‌عنوان مثال، اعلام چند صد هزار متر حفاری بدون مقایسه با استانداردهای جهانی، معنای خاصی ندارد.

نمونه دیگری از مشکلات در این حوزه، عدم هماهنگی میان بخش‌های مختلف دولت است. در یک منطقه، مجوز معدن‌کاری صادر نمی‌شود، اما در همان محل، مجوز گاو‌داری اعطا می‌شود!

 دکتر صدیق:

سرنوشت محدوده‌های بلوکه‌شده که ذخایر ارزشمندی دارند و در اختیار ایمیدرو و شرکت تهیه و تولید مواد معدنی قرار دارند، چه زمانی مشخص خواهد شد؟

 دکتر سلسانی:

به نظر بنده، یکی از دلایل کاهش استقبال بخش خصوصی از سرمایه‌گذاری، نحوه محاسبه فرمول‌هایی است که تهیه و تولید برای تعیین پرمیوم‌ها در نظر گرفته است. متأسفانه، این فرمول‌ها در بورس کالا نیز به همین شکل اعمال می‌شود. ما شرایطی را ایجاد می‌کنیم که بخش خصوصی، پس از ورود، درگیر بروکراسی‌های دولتی می‌شود.

ردیف	موضوع	مسئول اجرا/ پیگیری	مهلت
۱			
۲			

بسمه تعالی
صور تجلسه
کمیته اکتشاف خانه معدن ایران

